

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Filozófia Doktori Iskola

Horváth Péter

Egyetértés és egyet nem értés

Tézisek

Konzulens: Prof. dr. Somos Róbert
egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Pécs, 2017

- A politikai barátság kutatását két egymástól elkülöníthető ágra lehet felosztani. Az egyik csoport az erényt tekinti a politikai barátság kiinduló alapjának (James Madison Cooper és Terence Irwin), a másik (Bernard Yack és Jill Frank) a hasznot tartja alkalmasnak e szerep betöltésére.
 - Összevettem egymással az általam jelentősnek vélt kutatók eredményeit, akik a politikai barátság arisztotelészi fogalmával foglalkoznak azzal a céllal, hogy betekintést nyerjen az olvasó a fogalom filozófiatörténetben elfoglalt helyéről. Ennek eredményeként két, egymástól könnyen elkülöníthető csoportot kaptam: az egyik az erényt tartja a politikai barátság alapjának, a másik a haszon pozitív jellegéből indul ki.

- A politikai barátság a haszon nyugszik, a poliszban uralkodó törvények szabályozása mellett. A hasznot ebben az esetben feltétlennek kell tekintenünk, ami nem egy adott személy számára jelent hasznot, hanem az egész közösségnek. A politikai barátságban megjelenő haszon különbözik a pusztán a haszon alapuló barátság negatív megítélésétől, mivel a barátok közötti kölcsönösséget (reciprocitást) a törvények fogják fenntartani.
 - A politikai barátságot a hasznból vezettem le, annak is a pozitív jellegéből. Amellett érvelek, hogy a városállamban a legtöbb ember a haszon végett lép barátságra, ami nem elhanyagolható dolog. Ez a haszon a törvények folyamatos felügyelete mellett pozitív formát ölt, ellentétben a pusztán haszonért kötött barátságok esetével. A politikai barátság a haszon azon fajtáját képviseli, amely mindig valamilyen „nagy dolog” érdekében jön létre. Ilyen a városállam boldogsága.

- A kutatók egyik csoportja sem foglalkozik behatóbban a sokaság és a politikai barátság fogalmával kapcsolatos összefüggésekkel. A politikai barátság inkább a sokaság barátsága, mint az egyéneké.
 - Úgy gondolom, hogy a politikai barátság – általában több ember barátsága – fogalmát jellegéből adódóan nem az egyének szintjén kell vizsgálni, hanem inkább a sokaság viszonyrendszerében. A városállamban a sokaság tagjainak egységesnek és egyetértésben lévőnek kell lenniük, hogy a viszályt és a széthúzást elkerüljék. A politikai barátság a vágyak kordában tartásával, az

egyenlőség és az igazságosság előtérbe helyezésével képes ennek a feladatnak a megoldására. Ez érhető tetten az úr és a szolga baráti viszonya kapcsán.

- A politikai barátság nagy dolgok (a városállam boldogsága) érdekében jön létre és két fél – egyének vagy nagyobb csoportok – közötti egyetértés (*homonoia*) eredménye, amit a politikai igazságosság tart helyes mederben. Megkerülhetetlen az a különbség, amit Arisztotelésznél az egyéni és a közösségi barátság formái között tennünk kell. Az egyéni barátságok körében az egyik ember mindig a másik boldogságáért cselekszik, a barátság közösségi esetében az állam javát tartja szem előtt.
 - Véleményem szerint Arisztotelész a politikai barátság kapcsán a haszonnak az *Eudémózi etika* 1237a soraiban taglalt válfajáról beszél. A haszon pozitív megítélése mellett érvelve, ezt tartom talán a legfontosabb bizonyítéknak arra, hogy Arisztotelész ezt a politikai barátság alapjának tekinti. Ebből arra is következtetek, hogy a politikai barátság a haszon végett nagyobb embertömegekre is kiterjeszhető, szemben az erényesek és jók közötti barátság exkluzivitásával.
- Az úr és a szolga között létrejövő barátság valójában szorosan kötődik a politikai barátsághoz. A szolga emberi minőségében barátságra léphet az urával, mivel Arisztotelész azt vallja, hogy a másik emberrel szemben bizonyos mértékig igazságosságot kell gyakorolni.
 - Véleményem szerint a politikai barátság a barátság egy fajtája, mivel a haszon az alapja. Olyan haszon, ami jó, mivel a városállam boldogulásának érdekében eszközlik ki az emberek, de ami a legfigyelemreméltóbb, hogy a politikai barátság az igazságosság politikai változatának a jegyeit hordozza magán. A politikai igazságosság szorosan kötődik a politikai barátsághoz, mivel mindig valamilyen intézményi keretek között beszél róla Arisztotelész, emellett a törvényeket is az igazságosság ezen ágából vezethetjük le.
- Jacques Rancière számára Arisztotelész gyakorlati filozófiája az egyik legfontosabb – ha nem a legfontosabb – pont, ami mellé tudja állítani saját politikai gondolkodását. Emiatt nagyobb hangsúlyt kell fektetni Rancière és az általa kidolgozott Arisztotelész-kép vizsgálatára és felülvizsgálatára.

- Értekezésemben arra törekedtem, hogy minél több helyen egymás mellé állítsam a két gondolkodó politikáról vallott nézeteit. Szükségesnek tartottam rávilágítani Arisztotelész gyakorlati filozófiájának olyan elemeire, melyeket eddig Rancière és az őt magyarázók ritkán vagy egyáltalán nem említettek. Ilyen a politikai barátság, a politikai igazságosság vagy az úr és a szolga közötti barátság témája.
- Rancière számára az egyenlőség nem köthető semmilyen képességhez, kiváltsághoz vagy előjoghoz. A sérelem kifejeződése a társadalmi színterén azok számára teremti meg az egyenlőséget, akiknek eddig nem volt részük a fennálló rendben. Arisztotelész az egyenlőség lehetőségének a beiktatásával ugyanúgy fenntartja a különböző osztályok rendszerét, mint azelőtt Platón tette. Rancière a legérzékletesebben a parapolitika által képes kimutatni az arisztotelészi politikafilozófiai tradíció és az ő gondolkodása között feszülő ellentétet.
 - Nem titkolt célom volt, hogy értekezésemben teret adjak azoknak a markáns kijelentéseknek, amiket Rancière az arisztotelészi politikafilozófiával szemben megfogalmaz. Végeredményben arra jutottam, hogy Arisztotelész politikai gondolkodása az egyik legfontosabb viszonyítási pont Rancière számára. Nemcsak azért, mert számos helyen az ő általa kidolgozott tételekkel vitatkozva képes kifejteni saját politikai elméletét, hanem mert a modern politikafilozófia képviselői is kifejezetten az arisztotelészi elvek és fogalmak mentén alakítják ki saját nézőpontjukat, emiatt Arisztotelész mindenki számára fontos hivatkozási pontként szolgál.
- Az Arisztotelész által használt *homonoia* (egyetértés) összevetése az *egyed nem értés* logikájával nem játszik elhanyagolható szerepet, mégis Rancière néhány esetben átsiklik az effajta komparációk fölött, amik bár nagyban nem változtatják meg az Arisztotelészről tett kijelentéseit, mindenesetre finomítanak azokat.
 - Az arisztotelészi egyetértés fogalmára meglehetősen ritkán tér ki Jacques Rancière, ahogy az interpretálói is, amit azon okból tartok problémásnak, mivel a téma elválaszthatatlan az egyed nem értés (*la mésentente*) fogalmától. A két terminus egymás mellé állításával próbáltam érzékeltetni a fennálló különbségeket.

- Rancière-nek nincsen igaza abban, hogy Arisztotelész a sokaság tekintetében nem képes az igazságot a hasznosból levezetni úgy, mint ahogyan azt az egyéneknél megteszi.
 - Vitáznék Rancière azon állításával, hogy a sokaság szintjén, terében „[...] az igazságot a hasznosból nem lehet úgy levezetni, mint ahogyan az egyének között lehetséges.”¹ A politikai barátság intézménye ezt a problémát hidalja át, mivel a politikai igazságosság segítségével az egyenlőség szerepét előtérbe helyezi.

Irodalom

- ARISZTOTELÉSZ: *Eudémoszi etika*, ford. Steiger Kornél, Gondolat, Budapest, 1975.
- ARISZTOTELÉSZ: *Nikomakhoszi etika*, ford. Szabó Miklós, Helikon, Budapest, 1971.
- ARISZTOTELÉSZ: *Magna Moralia*, ford. Steiger Kornél, Gondolat, Budapest, 1975.
- ARISZTOTELÉSZ: *Politika*, ford. Szabó Miklós, Gondolat, Budapest, 1984.
- Daniela CAMMACK: *Aristotle on the Virtue of the Multitude*, *Political Theory*, 41(2013)/2.
- Samuel A. CHAMBERS: *The Lessons of Rancière*, Oxford University Press, New York, 2013.
- John Madison COOPER: *Aristotle on the Forms of Friendship*, *The Review of Metaphysics*, 30(1977)/4.
- John Madison COOPER: *Political Animals and Civic Friendship = Aristotle's Ethics: Critical Essays (Critical Essays on the Classics Series)*, ed. Richard KRAUT—Stephen SKULTETY, Rowman & Littlefield Publisher, Maryland, 2005.
- Jill FRANK: *A Democracy of Distinction*, University of Chicago Press, Chicago, 2005.
- Terence IRWIN: *Aristotle's First Principles*, Oxford University Press, New York 1988.
- Kostas KALIMTZIS: *Aristotle on Political Enmity and Disease*, University of New York Press, Albany, 2000.
- Michael PAKALUK: *Aristotle: Nicomachean Ethics, Books VIII and IX*, Clarendon Press, Oxford, 1998.

¹ Jacques RANCIÈRE: *La méésentente: Politique et philosophie*, Galilée, Paris, 1995. 23.

Günther PATZIG (ed.): *Aristoteles' „Politik“: Akten des XI. Symposium Arisotelicum Friedrichshafen/Bodensee 25 August – 3 September 1987*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1990.

Jacques RANCIÈRE: *A felszabadult néző*, ford. Erhardt Miklós, Műcsarnok, Budapest, 2011.

Jacques RANCIÈRE: *A Few Remarks on the Method of Jacques Rancière*, Parallax, 15(2009)/3.

Jacques RANCIÈRE: *Esztétika és politika*, ford. Jancsó Júlia, Műcsarnok, Budapest, 2009

Jacques RANCIÈRE: *La méésentente: Politique et philosophie*, Galilée, Paris, 1995.

Jacques RANCIÈRE: *La méthode de l'égalité*, Bayard, Montrouge, 2013.

Lux Éditeur, 2009), trans. Mary Foster, Seven Stories Press, New York/Oakland, 2014.

Jacques RANCIÈRE: *On the Shores of Politics (Aux bords du politique*, Folio, 2003) Verso, London/New York, 2006.

Jacques RANCIÈRE: *Ten Theses on Politics*, Theory & Event, 5(2001)/3.